

Acésta fôia ese
cate 3 côle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Fôia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonéza la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiu, séu prin posta
séu prin domnii co-
lectorii.

Nr. 24.

Brasiovu 15. Decembre 1870.

Anulu III.

Despre istori'a mai noua si mai alesu despre istori'a aniloru 1848 si 1849.

(Discursu tienutu in siedinti'a publica d'in 14/26. Sept. a socie-
tatei academice.)

Domnii mei! In art. IV. lit. b) d'in statutele
societatei academice romane stà decisiunea urmatória:

„Sectiunea istorica cullege ori-ce documente im-
portanti d'in tierile romane séu d'in strainatate, atin-
gütórie de istori'a româniloru; organisédia missiuni
pentru asemeni lucrari; ia initiativ'a pentru explorarea
tieriloru române d'in punctulu-de vedere archeologicu;
pune la concursu si premiéza opurile istorice, pe care
se cuvene a le populariza intre romani.“

Acestea sunt scopurile sectiunei nóstre istorice.
Tienendu eu aceste scopuri inaintea ochiloru, me
voiu margini totusi a cuvanta asta-data numai despre
necesitateá de a se scrie istori'a prin care au tre-
cutu generatiunile, d'in care facemu sí noi parte.

In secolulu nostru au dîsu sí au sustienutu unii
barbati de mare auctoritate, cà poporale europene
nu invetia sí nu tragu neci unu folosu d'in istoria,
d'in cercetarea trecutulu loru.

Pàna la ce mesura assertiunea acésta se póte
applica la alte popóra, vedea conductorii si modera-
torii acelora. In càtu pentru poporulu romanescu,
este datori'a barbatiloru sei, atàtu a celoru de statu,
càtu si a celora, carii s'au devotatu littereloru si scien-
tieloru, a porta de grija cu totu-adinsulu, cá elu se sí
cunósca istori'a sa bene si se traga invetiaturele cele
mai salutarie d'in trens'a. Eu adeca nu sunt de opi-
niunea acelora carii sustienu, cà popórale nu aru in-
vetia nimicu d'in istori'a loru. Firesce cà nu voru
invetia nimicu, déca nu va pórtá nimeni grija, cá
generatiunile, dupa cumu isi succedu unele la altele,
se sí invetie un'a dela alt'a, éra se nu fia lasate a
cadé intru intunerecu sí in umbr'a mórtei. Se mai
póte éra si intempla, cá istori'a cutarui poporu se se
propuna si invetie cu totulu falsificata, prin care ge-
neratiunile se fia aruncate de tempuríu pe cali rata-
cite, se fia óresicumú ametíte intru atàta, in càtu se
nu mai scia ce au se creda de sine, de antecessorii
loru, de viéti'a loru politica, nationale, religiósá. Candu
unu poporu are nefericirea de a fi inveninatu cumu
amu díce, cu plastografii istorice, atunci elu póte
vení pe totu momentulu in pericolu de a sí perde
credenti'a in individualitatea sa politico-nationale, in
poterile sale de viétia, in venitoriulu seu.

Se damu in manile poporului si mai alesu in
a le generatiuniloru care ne succedu noue, istori'a pa-
triei, a natiunei sí a bisericeii, scrisa de barbati nu
numai eruditi, ci sí petrunsi de amórea pentru ade-
veru, prin urmare sí nepartenitori, carii adeca des-
pretiuescu mintian'a sí tienu de una crima rusínatória
a lingusí, séu pe individu, séu pe unu poporu intregu,
ci d'in contra, dupa cumu unulu séu altulu a facutu
bene séu reu, ii aplica criteriále moralei curate si
ale dreptatei, si asia ilu judeca. D'in dio'a in care
se va da poporului istori'a sa scrisa bene, elu va sí
incepe a invetia d'in ea spre mantuinti'a sa sí a pa-
triei sale.

Intr'aceea nu se cuvene a perde d'in vedere neci
pe unu momentu inpregiurarea, cà viéti'a popóraloru
ajunge sí unii ani carii facu epocha, in carii séu cà
evenimentele decurgu aprópe cu rapediunea sborului
sí in trecerea loru schimba fati'a toturoru lucruriloru
omenesci, séu unu singuru evenimentu mare sí estra-
ordinariu cutremura d'in temelii pe intreg'a societate
omenésca, la care strabate. In cathegori'a aceloru
ani cadu anii 1848 si 1849. Cu singur'a esceptiune
de prim'a luna d'in an. 1848, tóte celelalte au fostu
unele mai avute decàtu altele in evenimente óresi-
cumu ingrecate de consecentie pentru càteva gene-
ratiuni inainte. Mare si indelunga a fostu revoluti-
nea francesca d'intre anii 1789 sí 1793, sublime, in
parte inse sí fórte fioróse au fostu consecentiele ace-
leia, nu numai pentru Franci'a, ci si pentru mai multe
alte popóra si staturi europene si estra-europene; cu
tóte aceste ea asupra poporului dacoromanescu neci
pe departe nu avuse iniriurinti'a sguditória, pe care
o avura anii 1848—49, prin urmare neci efectele ce-
leia manifestate asupra vietiei publice a parentiloru si
a mosiloru nostrii, nu se potu asemena mai intru ni-
micu cu cele de care avuramu parte noi acestia cu
58 de ani mai tardíu. Dupa caderea nóstra cea in-
fricosiata, efectu alu tristeloru desbinari nutrite sí fa-
vorate prin despotismulu de tóte speciile; dupa stin-
gerea cu planu precugetatu a lumineloru scientiei mai
preste totu, era lucru fórte firescu, cá conscienti'a
nóstra nationale se adorma, simtiulu de demnitate se
se tempésca, sí amórea cea sacra càtra pamentulu pa-
triei, udatu cu vali de lacrimé sí ingrasiatu cu multu
sange romanescu, se se restringa aprópe numai la
amórea càtra famili'a propria. In acea stare a lu-
cruriloru unde potea se strabata asia curendu prin-
cipiele revolutiunei d'in 1789 in acelea parti ale Euro-

pei, care istoriciloru le sunt cunoscute sub nume de Daci'a si de Pannoni'a! Reactiunea cea inversiunata, inaugurata la an. 1815 in congressulu dela Vien'a, mesurele funeste luate de càtra reprezentantii aceleia spre a sugruma ori-ce libertate de a cugeta sî a lucra, censur'a cea severa, sistem'a de spionagiu intensa preste totu territoriulu Europei, suppressiunea dreptului de reuniuni, influentiarea sî marginirea instructiunii publice, adeca introducerea unei sisteme de obscurantismu gretiosu in scóle, mai in scurtu, educatiunea data popóraloru sub vérg'a despotismului si sub pressiunea baionetei, nu au fostu neci-decumu acomodate a respandí lumina in capete, neci a incaldí ânimele generatiuniloru care au urmatu pàna la 1848. Cu tóte acestea catastrofele partiali urmate in anii 182°/₁ sî in 1830 au mai reversatu cevasi lumina pîntre intunecimea sistemei inaugurate la an. 1815; in urmarea acelora poporulu nostru dacoromanescu inbolditu de càtiva apostoli ai sei, inca a inceputu a se destepta d'in letargi'a sa, conscienti'a de sene 'ia revenitu d'in nou, dorulu de libertate a crescutu, pulsulu vietiei nationali a inceputu a bate mai acceleratu. Asia preparatu poporulu in cursu mai virtosu de ani optuspediece, intrà sî elu in actiune alaturea cu alte natiuni europene in a. 1848.

Óre inse acelea mesure preparative, de care avuse parte natiunea nóstra pàna in acelu anu, fost'au ele de ajunsu, pentru cá se o póta apara de errorii capitali si chiaru de una nóua cadere funesta? Acésta este domniloru intrebarea, pe care dupa opiniunea mea, au se si-o puna acei romani, carii voru fi avendu de scopu a compune istori'a aniloru 1848 si 1849. Numai prin ecsact'a deslegare a acestei intrebări, natiunei i se va da ocaziune de a invetia d'in istori'a aniloru 184°/₉, éra pàna atunci asia ceva este aprópe preste potentia.

„Marturisiti-ve peccatele unii altora,“ a dîsu si a scrisu unulu d'între apostolii lui Isusu Christosu. „Cunóscete pre tene insuti,“ a fostu simbolulu unuia d'între cei mai renumiti filosofi elini. Cea mai buna cunoscinti'a de sene isi póte cástiga ori-care natiune d'in istori'a sa. Dela evenimentele revolutionarie sî bellice d'in a. 184°/₉, au trecutu duoedeci de ani sî mai bene. De atunci incóce la tóte popórale europene, câte apucasera a intra in actiune, s'a si ingrijitu, nu numai cá se se adune totu felulu de acte sî documente d'in acei duoi ani, ci totu-unadata cá d'in acelea se'si scria istori'a loru sî inca asia, in càtu d'in critic'a nepartiale a evenimentelor, a persónelora cu activitate publica sî a guberneloru, cumu sî a partiteloru, se se póta prevedé fara vreunu spiritu mare de profetu, in un'a perspectiva de mai multi ani inainte, celu puçinu in trasure principali, totu ce era se se intemple mai tardíu in mai multe staturile Europei. Dupace Austri'a se umilise intru atàta, in càtu cerù ajutoriulu Rusiei in contra insurrectiunii revolutionarie unguresci, adeca in contra supusiloru sei; dupace tocma sî magnatii Ungariei in numeru

cá de 150 alergasera la St. Petropole cu supplica adressata imperatului Nicolae prin deputatiune trimisa inadinsu, pentrucá se se indure a'i scapa de foculu revolutiunii, a sustiené principiulu legitimitatei monarchice, sî a restaura thronulu sî coron'a santului Stefanu, calcate in pitióre inca d'in Septembre 1848, de candu cu massacrarea comissariului imp. a comitelui Lamberg pe podulu dela Pesta, dupa tóta acestea dicu, nu era tocma greu de a prevedé, cá cabinetulu d'in St. Petropole mai curendu séu mai tardíu va cauta unu pretecestu, pentrucá se deschida cestiunea orientale; pentrucá acumu celu mai aprigu adversariulu Rusiei in acea cestiune se considerá cá paralisatu prin recunoscinti'a ce se credea cá i datoresce dela 1849. De alta parte dupa rusinatóri'a umilire ce incercase Prusi'a d'in partea Austriei prin conventiunea dela Olmutiu in 1850 se potea presupune, cá ambițiunea sa, cá sî interesele dinastice, nu o voru lasa se dórma, sî cá dens'a va cauta se'si resbune candu va infricosiatu. Ór'a vindictei o ajunsse pe Austri'a la 16 ani.

Asia amu potea enumera inca sî alte câteva evenimentele mari, care cu ajutoriulu istoriei au potutu fi prevediute de tempuríu; candu d'in contra, acelea popóra, la care séu lipsise orice libertate de a'si scrie istori'a, séu cà le lipsira barbatii devotati istoriei, acelea in tempuri estraordinarie, in midiuloculu evenimentelor cutrieratórie se simtu d'intru-unadata surprinse, ametíte, si devinu mai totudeaun'a jucari'a sórtei si prea plecate sierbitórie ale altora, mai destepte, mai agere, mai prevedietórie. Preste acésta s'a observatu adesea in decursulu tempuriloru, cá popórale care nu consulta istori'a cu totu-adinsulu, cadu mai totu-deauna in ghietiosulu fatalismu sî credu intr'unu feliu de predestinatiune órba, care apoi le duce in cele mai multe casuri la perire; candu d'in contra acelea popóra, care tienu si credu: Ajuta-te tu, atunci apoi iti va ajuta sî Ddieu, acelea totu-deauna esu pe de asupra cá oleulu.

Nu stau la neci una indoiéla, cá intre barbatii nostrii de scientie inca se afla multi, carii possuudu sî pàna acumu colectiuni prea frumóse de documente istorice càtu se póte mai interesante, d'in tempurile nóstre sî mai alesu d'in anii 1848 si 1849; pàna acumu inse nu am vediutu istori'a acelor ani scrisa, neci publicata asia, in càtu generatiuniloru presente se li se dea ocaziune de a judeca dreptu sî fara neci una preocupare despre tóte evenimentele, câte au trecutu preste daco-romani in acea epocha, cumu si despre consecentiele acelora pàna in dilele nóstre. Libertatea de a scrie dupa convictiune, inca nu ar lipsí la maioritarea preponderanta a natiunei romanesce. Asia dara care potu fi causele, pentru care daco-romanii simtu sî pàna in dio'a de astadi lips'a istoriei mai noue, sî anume a aniloru epochali 1848—1849?

Noi amu auditu numinduse pàna acumu mai virtosu duoe cause principale, pentru care se díce, cá

la noi inca nu s'ar putea scrie istori'a mai noua a patriei si a natiunei, adeca: de un'a parte indolenti'a, nepasarea publicului pentru studiulu istoriei preste totu si pentru istori'a noua in specie, era de alt'a temerea scriptoriloru, ca voindu a spune adeverulu curatu, voru veni in neplacut'a positiune de a vetama pe unii contemporani, carii au luat parte activa la miscarile d'in acei ani intr'una seu alta directiune, dara carii se mai afla inca in vietia.

Indolenti'a, nepasarea, apathi'a mortaretia este fatale si condannabile neconditionatu la ori-ce poporu, prin urmare cu atatu mai virtosu la natiunea nostra; pentrucà acestu vitiu in positiunea nostra ne pote causà morte, candu d'in contra altoru popora si mai luminate, si mai bene consolidate, pote si mai numeroase, abia le-ar causà una dorere de capu. In unele staturi ale lumei antice indolenti'a civile era inferata si pedepsita prin legi; in tempurile nostre poporale indolenti sunt judecate si adesea pedepsite infricosiatu de cãtra opiniunea publica a societatei europene. Se avemu domniloru respectu de veridictulu Europei luminate.

In cãtu pentru susceptibilitatile personali, care pote fi ca s'aru destepta in urmare a unoru revelatiuni istorice, apoi eu neci in acesta nu aflu neci-decumu cauza plausibile, pentrucà cineva dupa 22 de ani se se geneze a descrie faptele si evenimentele intocma precumu s'au petrecutu acelea, dara intocma, cumpanite cu dramulu, neci mai multu neci mai puțin. Déca noi acestia, carii cu inaintarea in etate dispãremu succesive de pre scen'a vietiei publice, vomu fi commisu in anii acei epochali mai multe erroru, precumu amu si commisu in adeveru, generatiunile care ne succedu, nu ne voru putea disputa neci-unadata dorinti'a curata de a face bene, cumu si sacrificiele nostre, a le caroru urme se potu vedé si pipaf de cãtra ori-cine are simtiurile sanetose, mentea destepta si — mai alesu ànim'a la locu; era errorile nostre le voru sci escusa nu numai cu nescienti'a nostra, cu educatiunea nostra, pe care nu noi ne-amu dat'o, ci o amu avutu dela altii, ci si cu inpregiurarea, ca alte popora multu mai inaintate decatu noi, au commisu a casa la ele erroru mai mari decatu au fostu ale nostre, care au si trasu dupa sene consecentie destulu de funeste.

Aici se cuvene a lua in consideratiune inca si inpregiurarea, ca sistem'a staturiloru europene se pote asemena in cãtuvia cu sistem'a planetaria, cele mici se invèrtu pre langa cele mari. Asia de ecs., ce s'ar fi alesu ore in momentele de fatia de Belgiu ca territoriu neutrale, déca Britani'a mare nu ar fi datu lumei intregi ca se pricépa limpede, ca ea este prea determinata a defende territoriu belgianu. In an. 1848 auctorii miscariloru revolutionarie d'in Martiu in Iasi, d'in Iuniu in Bucuresci, au fostu incriminati pe fatia de cãtra adversarii loru politici, ca toti acia aru fi produsu acelea miscari indemnatu si sedusi de diplomati'a rusésca, pentrucà se se póta lua pretextu de invasiune. Intr'aceea mai tardfu, adeca dupa duoi

seu trei ani, a esitu la lumina, ca tocma si in casu, candu moldavo-romanii s'aru fi portatu in 1848 ca nisce miei, invasiunea totu era se se intemple neaparatu. D'in momentulu adeca, in care ungurii proclamara independenti'a loru de cãtra imperiulu austriacu, si mai virtosu de candu se si incepù versarea de sange intre serbi si magiari, adeca d'in Maiu inainte, diplomati'a d'in Vien'a si cea d'in St. Petropole a si inceputu a se ocupa de casulu unei invasiuni rusesci in tierile romanesci. Era in interesulu prea bene intielesu alu ambeloru cabinetu, ca Rusi'a se se apropie de teatrulu guerei civile, cu atatu mai curendu, cu cãtu era sciutu, ca capii insurrectiunei magiare se asecurasera de tempuru de concursulu capiloru revolutiunei polone, si ca generari ca Bem, Dembinsky, Vetter, Guyon s. a. asteptà numai momentulu oportunu spre a intra in actiune. Acelu momentu se amanà camu multu, era caus'a principale a traganarei aceleia trebue se se caute asta-data mai multu in Vien'a si Insbruck (Oenipontum), unde se retrasese imperatulu Ferdinandu. Acea cauza este astadi cunoscuta, nu e inse aici loculu, neci tempulu, ca se'i facemu istoriculu ei.

Intr'aceea grija si frica de invasiune incepuse a preocupa spiritele si in capitalele tieriloru romanesci, era suburbea romanésca St. Germain retrasa la Brasiovu, ca la unu altu Coblenz... in Iuliu 1848 era sigura de invasiunea, care trebuea se urmeze neaparatu. Luat'au inse parte aristocrati'a moldavo-romanésca la chiamarea invasiunei alaturea cu cea ungrésca, seu nu a luat, éca un'a intrebare forte interesanta pentru celu care ar avea placerea de a scrie istori'a aniloru 1848. Totu asia de interesantu va fi, a cerceta si midiulocele, pe care unii d'in capii miscarei facute in favorea libertatei nationale si a independentiei patriei le propunea poporulu cu scopu de a opri trupele de invasiune la fruntarea tieri. Sciti bene ca intre altele s'a propusu si planulu celu mai naivu d'in lume, seu déca mai voiti, planu poeticu, ca poporulu se ésa inaintea rusiloru cu cruci si cu evangeliu pana la Milcovu, se le oppuna baioneteloru si mitralieloru, si se fia siguri, ca rusii nu voru cuteza se mai faca unu singuru pasu inainte. De alta parte propunetoriloru nu le pasà de invasiunea turcésca, prin urmare neci nu cautà midiulocele spre a o reinfrena.

Aici si fara voi'a nostra ne aducemu amente de unele scene d'in istori'a bizantina.

In an. 919 dela Is. Chr. Simionu imperatulu Bulgariloru si alu Vlacheloru (Romaniloru) batendu pe óstea imperatulu greco-romanu, ajunsese érași pana la Constantinopole. Imperatulu grecescu Romanus Lecapenus, carele mai inainte de a se inaltia la tron, fusese navarchu, adeca admiralu preste flot'a d'in marea négra, vedienduse in pericolu de a perde tronulu si pote chiaru vietia, in locu de a lua mesurile cele mai aprige pentru apararea capitalei si respingerea inemiciloru cu bratiu armatu, se inbraca

intr'unu vestmentu, carele fusese pusu la icón'a preacuratei fetióre in biseric'a s. Sofie, sî asia ese d'in cetate, tare in credentia, cà imperatulul Simionu avendu respectu de acelu vestmentu sacru, nu va cuteza se'i face vreunu reu, sî cà elu, Romanus, ilu va indupleca la conditiuni càtu se póte mai favorabili. Isi póte imagina ori-cine, cá ce simtiemente voru fi predomnitu in acelea momente in peptulu lui Simionu, cumu adeca despretiulu sî compatimirea isi succedea un'a la alt'a. In fine Simionu dete gratia lui Romanus Lecapenus sî greciloru lui.

Pàna la caderea Constantinopolei in manile turciloru, intemplata in a. 1453 cerculá intre greci un'a profetia care tienea, cà turcii voindu se ocupe cetatea lui Constantinu, voru inainta combatendu pàna in midiuloculu ei sî anume pàna la column'a lui Constantinu m. In acelu momentu unu angeru d'in ceriu va descende armatu cu un'a sabiia, o va da in man'a unui omu sarmanu sî micu, carele va fi siedindu pe pedestalulu columnei sî'i va dice: „Apuca acésta sabiia sî resbuna pe poporulu lui Ddieu!“ Atunci vediendu turcii acea minune sî spaimantandu-se fórte, o voru sî lua la fuga, éra apoi grecii luanduse dupa densii, ii voru scóte d'in tóte tierile ocupate de ei, d'in tóta Asi'a mica, sî'i voru alunga pàna la fruntari'a Persiei.

In locu se se intemple acea minune inventata de profeti mintiunosi, adeca de cérlatani codardi, s'au intemplatu d'in contra, mai multe lucruri preacomenesci, intre care istori'a renumera sî unele tradari spureate sî satanice grecesci, éra sultanulu Mohamed II. se inaltia pe tronulu imperiului fundatu de unu Constantinu I. sî pierdutu de Constantinu Palaeologulu.

Éca domniloru, ceea ce trebuie se ia in consideratiune istoricii nostrii in faptele generatiuniloru care se trecu: educatiunea bizantina sî politic'a bizantina, a carei note caracteristice sunt: aurulu, umilirea sub tóte formele sî in tóte variatiunile sale, mintiun'a sî lips'a de curagiu barbarescu. Grecii d'in Elad'a noua in sbuciumaturele loru pentru libertate au intielesu unde jace reulu sî pericolulu pentru ei, au rupt'o cu politic'a bizantina sî cu toti adeptii ei, sî o combatu totu cu acelea arme, cu care combatu ei sî politic'a iesuitica occidentale.

Déca in actiunile dela 184⁸/₉, a le moldavo-romaniloru a predomnitu sî a datu directiune la multe lucruri, educatiunea si politic'a bizantina, apoi despre romanii transilvani sî unghureni se póte sustiené cu totu dreptulu, cà la ei in acei ani epochali mai lipsea inca ori-ce educatiune sî prudentia politica, pe care densii pàna atunci nu avusera de unde se si-o castige cu neci-unu pretiu. Asia dara actiunile loru era mai multu rezultate ale unoru theorii castigat d'in carti, éra actiunea glóteloru purcedea numai dela unu instinctu naturale, inca necorruptu, cumu sî dela traditiunile care se pastrasera d'in generatiune in generatiune. Dara teori'a pe terrenulu politicu insiela pre toti aceia, caroru le lipsesce cunoscinti'a practica

de ómeni, de faptele sî de patimele loru, éra instinctulu sanetosu ne ajuta cá se presimtimu reulu, elu inse nu ne invetia, cumu se'lu sî infruntamu sî se'lu paralisamu; cà-ci cá se evitezi reulu, se cere mare prudentia sî spiritulu de prevedere, éra cá se'lu infrunti, trebuie se fi pre langa prudentia armatu sî cu curagiu insuflatoriu de respectu. Apoi pre langa tóte acestea, averea, ori lips'a de midiulóce materialu, inca cumpanesce in modu decisivu in cele mai multe actiuni.

Romanii transilvani inpinsi de fanaticii loru adversari in guer'a civile, carea in Transilvani'a se incinse mai tardú decátu in ori-care alta parte a imperiului austriacu, afara numai de Galiti'a, se aruncara in acelasi cu unu numeru abia de 1300 pusce vechi, cu câteva mii de lanci sî cu un'a sumasióra de vreo siepte mii fiorini mon. conv., care intre alte inpregiurari neci cà ar merita cá se mai fia memorata. Apoi sî acésta suma se adunase d'in colecte, éra dupa aceea partea de bani càta fusese in argintu greu, la retragerea d'in 11. Martiu 1849 remase in Sibiiu, unde se si perdú fara urma. Tóte cecelealte spese a le guerei civile remasera incarcate pe umerii poporului sî pe ai unoru particulari devotati cu totulu causei sante, emanciparei sî libertatei nationale. Intemplatu-s'a nu una-data, ci mai de multe-ori, in mai multe parti ale tieriei, cà insii prefectii si tribunii esia la bataia, fara a lua cu sene macaru un'a cója de pane, éra combatantii gregari, carii aveá pusci, numai candu stá fatia cu inemiculu observá cá le lipsesce séu pulbere, séu glóntia, séu sî un'a sî alt'a. Era óre acésta prudentia si prevedere!

Este prea adevératu, cà-ci e constatatu cu documente neresturnabili, cà generarii austriaci indata dela Noembre 1848 inainta au insielatu de câteva ori pe romanii, sî comandantele en chef bar. Antoniu Puchner in aceeași luna a poruncitu comitetului romanescu d'in Sibiiu, cà se desarme pre totu poporulu, „pentrucà,“ dícea elu in un'a de díle la sene a casa, „tiér'a e pacificata cu singur'a esceptiune a districtului secuiescu Trei-scaune;“ apoi mai adaoase in termini cathegorici, cà elu nu va mai suferí represalii d'in partea romaniloru, ci cà este determinatu a deturna un'a parte a tunuriloru in contra loru. Acésta scena, la care adstete comitetulu intregu, s'a intemplatu, mi se pare a patr'a di dupá batali'a dela M. Osiorheiu.

Óre inse pentruce romanii transilvani isi supusesera vointi'a loru asia neconditionatu la vointi'a generariloru austriaci, sî isi legasera destinele loru de ale armatei austriace? Acésta intrebare este de una importantia immensa, pe care istoriculu va fi obligatu a o cerceta d'in tóte laturile, cu luarea in consideratiune a trecutulu istoricu, cumu sî a toturoru inpregiurariloru sî a intregel situatiuni, in care se aflá in 184⁸/₉, atátu m. principatu alu Transilvaniei cá tiéra autonóma, càtu sî natiunea romanésca, carea apucase a'si proclama ea insasi independenti'a sa na-

tionale. Fost'au acelu devotamentu neconditionatu alu romaniloru transilvani càtra imperiu sî dinastia una virtute civile, fîca a convictiunei, sêu unu calculu de prudentia, sêu un'a errôre, sêu, cumu tienu magiarii, un'a adevêrata tradare sî perduelliune (proditio et perduellio)? La acestea întrebatiuni trebue se se dea neaparatu unu respunsu limpede sî cathêgoricu, cu atâtu mai vîrtosu, cà-ci sciti bine domniloru, cà tienu'ta d'in 184⁸/₉, a romaniloru transilvani a costatu sange fôrte multu sî fôrte scumpu. Cà se tacemu asta-data de atâtea dieci de mii de ômeni ucisi de un'a sî de alta parte in batalii formali, innecati in riuri, aruncati in flacarele orasielorù sî satelorù conflagrate, relevamu aici numai unele cifre, dupa noi fôrte instructive, pentrucà ele coprinde pe acei locuitori ai Transilvaniei, caroru li se luà viét'ia nu pe campulu de batalia, nu in lupta drépta, neci cu oca-siunea conflagarei locuintelorù omenesci, ci in cursu de cîteva luni, pre candu tiér'a, déca nu sî tóta, dara totusi partea cea mai mare petrecea in armistitiu sî in asteptarea evenimentelorù care se prepará, éra auctoritatile publice functiuná cá sî in tempu de pace. In acelu intervallu au fostu condamnatu la mórte sî ecsecutati, càtu prin asia numitele tribunale de sange sêu tribunale martiali, càtu éra si prin prefecti, subprefecti, oficiari de insurgenti sî cãtiva aristocrati, 4834 persône. D'in acestea au fostu dupa nationalitate 165 magiarii, 252 sasi, 4425 dicemu patru mii patru sute duoedeci sî cinci romani, éra 72 de alte nationalitati. Preste acestia in 24. Octobre 1848 au mai peritu la orasiulu Deesiu 24 insi, a caroru nationalitate fusese trasa la indoiéla, mai tardû in se a esitu cu destula probabilitate, cà sî aceia au fostu romani.

Acestea cifre sunt scóse d'in conscriptiunea oficiale facuta de càtra organele publice ale gubernului imperatescu, inchiariate sî autenticate in 30. Ianuariu 1851, adeca la 1¹/₂ anu dupa suppressiunea revolutiunei unguresci.

Si ôre de ce crima era accusati acei romani sî acei sasi, pe carii ungurii ii spendiurá, inpuscá, taiá, aruncá in riuri mari, sêu sî cu alte moduri le ascundeá sórele? Ei au fostu acusat, cumu s'a dísu sî mai susu, de crimele infricosiate ale tradarei, rebeliunei, perduelliunei.

Care d'in partile belligeranti transilvane au fostu la an. 184⁸/₉, in dreptu si care nu? Si cine se dea respunsulu infricosiatu inaintea tribunalului cerescu si alu istoriei pentru càtu sange omenescu s'a versatu, pentru crudimile feróse cãte s'au patratu, si pentru cãte averi s'au depredatu in sume de multe milióne?

La tóte acestea numai istori'a drépta si nepartinitória ne póte da respunsu indestulatoriu. Eu d'in parte'mi nu stau la indointia, cà istoriculu nepartinitoriu va constata si adevêri cu documente neresturabili, cà poporul romanescu d'in Transilvani'a, aruncatu si elu alatura cu alte natiuni in valurile ani-

loru 184⁸/₉, n'au trebuitu si nu au potutu apuca alta cale, decãtu numai aceea pe care o apucase densulu, neci a se alatura langa altu aliatu, decãtu langa acela, pe care'lu alesese mai de inainte, bunu reu, onestu sêu perfidu, curagiosu sêu codardu, acela cautá se fia; mai incolo totu istori'a va scóte la lumina, cà romanii au fostu atunci in dreptulu lorù deplinu a se scula cu arme de aparare si a combate pe adversarii lorù, carii devenisera de multu cu totulu surdi la vocea umanitatii, a christianismului, a ratiunei si a patriei. Nu romanii au fostu rebelli in 184⁸/₉, ci rebelli au fostu adversarii lorù intru intielesu duplu, in càtu adeca ei s'au resculatu cu arme nu numai asupra dinastiei, careia totu ei ii jurasera de nenumerate ori credentia, ci si asupra maioritati populului tieei, asupra caruia conspirasera éra si de nenumerate ori cu scopu de a'i calca si sugruma cele mai scumpe drepturi omenesci si nationali eterne, prin urmare neci-unadata prescriptibili.

D'in impartasirile succincte, càte incapura in cadrulu acestoru meditatiuni, se póte cunósce, cà istoriculu carele va întreprende a descrie evenimentele anilorù epochali numiti aici mai de multe ori, mai inainte de a se ocupa de persône, care se voru fi aflandu inca in viétia, pe care inse nu ar voi se le veteme, va avea a face cu mai multe cestuni de principiu, cumu si totu-una-data cu inregistrarea unui mare numeru de evenimente, a caroru cadere preste noi nu a depinsu dela neci-unu romanu, ci ele au venit dela altii, d'in afara, si asia au influentiatu asupra nóstra a toturoru.

Cu tóte aceste, se punemu casulu, cà unii barbati romani carii au luat parte la actiunile d'in 184⁸/₉, prin impartasirea documentelorù aru deveni compromisi greu. In asemenea casu ce are se face istoriculu?

Dupa noi asemenea compromissiune se póte reduce sêu numai la nesce erroru grele, commisse de unulu sêu altulu d'in lipsa de pricepere, sêu in urmarea unoru influentii d'in afara; ori cà jóca la midiu locu vreun'a tradare. In ambele casuri istoriculu este datoriu in conscientia si pe onóre, a cerceta documentele cu tóta rigórea, a comproba autenticitatea lorù, a le inpartasi intocma si a lasa cá se vorbésca ele si numai ele; éra déca'i lipsescu documente, a se informa cu de-a meruntulu dela barbati, despre alu caroru caracteru nepetatu si amóre pentru adevêru este convinsu, apoi a se provoca la marturisirea lorù. De se voru descoperi erroru, ne vomu desbaiera de vanitate si ni le vomu recunósce aceia carii le vomu fi commisu. De va fi tradare (proditio), apoi care omu de onóre va crutia vreuna-data pe tradatoriu? Inse tocma asia, neci-unu omu de onóre si prin urmare neci-unu istoricu nu va cuteza se scóta d'in condeiulu seu cuventulu de tradare, pãna candu nu va fi in possessiunea documentelorù autentice, convingtóriu, pentrucà nu va avea placerea cá se tréca

n ochii tuturoru celoru buni de calumniatoriu infam.*)

Se recapitulamu cele dîse pàna aici si se inchiaiemu.

Studiulu istoriei patriei si a natiunei este pentru natiunea romanésca un'a d'in conditiunile essentiali de viétia. Déca limb'a unei natiuni se numesce cu totu dreptulu alu ei sufletu, apoi istori'a ei este acelu midiulocu minunatu, prin care se manifesta viétia sa nationale, ea este diplom'a de legitimatíune, cu care unu poporu se presenta in societatea si in concertulu celorualte popóra. Cine sunteti voi? De unde ati venit? Care sunt faptele si meritele vóstre in sierbitiulu umanitatei? Care sunt drepturile vóstre la partea Europei in care locuiti? Raspundeti-ne, pentrucá se fimu in stare de a combina la venitóriulu vostru, la dreptulu si competentia vóstra de a siedé cá natiune si cá statu in midiuloculu nostru si alaturea nóstra. La tóte acestea si alte intrebari de natur'a acestora, se póte raspunde numai cu istori'a in mana.

Intr'aceea a scrie istori'a, nu este neci-decumu lucru de tóte dílele. Unu poporu póte se aiba sute de chronice si totu atatea monographii de a le cettiloru si districteloru, archivele sale potu se fia incarcate si inghiesuite de documente istorice d'in tóte tempurile, si totusi istori'a se'i lipsésca. Am cunoscutu pe unu barbatu de renume europénu, carele dupace adunase in cursu de 35 de ani mai multe mii de documente istorice, d'in care se se póta inplini lacunele d'in istori'a patriei sale, in fine intrebatu fiendu de amicii sei, cá pentru ce nu se apuca de scrierea istoriei, elu le response in scurtu asia: Cu càtu adunu documente mai multe, cu atata vediu ca'mi lipsescu si mai multe. Istori'a nóstra o voru scrie alti pe urm'a mea. Acelu barbatu fusese comitele Ios. Kemény, éra patri'a pentru a carei istoria isi sacrificase elu parte mare a frumóselor sale venituri, este Transilvani'a. Toti contemporanii nostrii tienu minte coprinsulu acelei note diplomatice rusesci d'in 1848, in care se dícea, cá istori'a poporului romanescu se perde intru intunecimea vécuriloru. Dupa mine nu ecsiste neci-unu poporu europenu, a carui istoria se nu se perda undeva intru intunecimea vécuriloru; inse fiacare poporu este datoriu ecsistentei si onórei sale nationale a scóte la lumina faptele strabuniloru sei pe atatea vécuri, pe câte'i este prin potintia.

Éca domniloru, adeveratele cause, pentru care societatea academica romana prevediuse in statutele sale si infientiarea unei sectiuni istorice. Nu d'in vanitate, neci d'in mancarimea de a incarca pe umerii sei greutati induoitu mai mari decâtu ii inpusese gu-

bernulu inaltimei sale domnitoriului in an. 186⁶/₇, ci d'in profund'a convictiune despre imperativ'a necesitate de a ne cultiva istori'a, s'au decisu cátiva membrii ai sei a se inscrie in un'a sectiune istorica. Unu inceputu trebuia se se faca si pe terrenulu acesta alaturea cu terrenulu filologicu. Remane apoi la natiune si la reprezentantii ei, cá inbratiasandu ide'a, se concurga cu midiulócele sale materiali la realizarea ei.

Intre acestea, pàna candu se ne avemu istori'a scrisa pe lungulu evu de 1770 de ani, ar trebui sa avemu multa mai curendu istori'a celoru doi ani de eterna memoria, ani ai adeveratei regeneratiuni. In lips'a unei istorii specifice a aniloru 1848 si 1849, scrisa sine ira et studio, precumu díce Tacitus, d'in punctu de plecare alu natiunei romanesci, si cu respectu la tóta activitatea ei de atunci, vedemu adesea cu destula dorere sufletésca, cumu fiii aceleiasi natiuni, d'in etatea juniei, d'in a barbatiei matore si d'in a betranetieloru conduse de lunga esperientia, abia se mai potu intielege unii cu altii asupra celui mai de aprópe trecutu. Credintia mea este, cá reulu acesta la lumin'a istoriei va trebui se dispara in parte sa cea mai mare. Preste acésta, romanii in acei ani s'au aflu in actiune alaturea cu celelalte popóra ale Europei; densii sunt datori cá se probeze acésta cu istori'a loru si se nu suferé, cá faptele loru, bune, rele, mari séu mici, intielepte séu erronate, se fia cufundate in mormentulu uitarei, precumu d'in nefericire s'au cufundatu altele multe pre câte unu seculu intregu, séu si pentru totu-deaun'a. Am dísu.

G. Baritiu.

D'in glossariulu societatei academice.*)

A.

Nota. Celle mai multe vorbe straine, mai allessu turcesci, cari se audu cu **A**, initiale, se audu si mai desu cu aspiratiunea **H**, si de acea-a, avendu se se tractedie la **H**, nu se mai insemna si la **A**.

ABÁ, s. f., pl. abale, vorba si de forma si de origine turcesca: pannura sau tiessetura d'in fire de lana grossu tórse. — Cá si derivatele selle: abageria, abagiú, verb'a abá se aude numai la Români d'in Români'a libera, pre candu alti Români, si parte chiaru d'in cei d'in Români'a libera, au pentru acellu-asi conceptu, verb'a dimia; Italii si Ispanii au borra, Francii bure, de la adjectivulu latina burrus, burra, proprie rosiiu, fiendu ca aceste materije se da de ordinariu colorea rosia.

ABAGERIA, s. f., 1) maestria de abagiú, 2) stabilimentu unde se vende sau fabrica abá.

ABAGIU, s. m., care fabrica sau vende abá.

ABALDA, s. f., vorba de origine obscura si aproape ne-audita in gur'a poporului d'in celle mai multe provincie; magazinu pentru depunerea merciloru, emporiu, emporium (ἐμποριον), galice: entrepôt, dépôt.

ABANDONARE, v. formatu d'in **A** sau **ab** si germaniculu band = legatura, ar insemná proprie: deslegare, si de ací, in

*) Asia am scrisu si asia am dísu acestea passage d'in cuventu in cuventu, éra nu precumu au fostu resucite de unii ómeni, cari nu numai n'au fostu de fatia in siedintia publica d'in Bucuresci, dara se aflá si se afla in distantia cá de treidieci miliarie departati de acea capitala.

*) Amu crediutu cá vomu face lucru placutu lectoriloru nostrii, déca vomu da unele probe inca si d'in glossariulu de cuvente straine, la care lucra cátiva membrii ai societatei academice romane.

Red.

intiellessulu ordinariu: lassare, parassire; déra si verbulu si derivatele: abandonatu, part., abandonu, s., nu se potu admitte in limb'a româna.

ABANOSU, s. m., vorba arabica: 1) specia de arbore, 2) lemnu de acestu arbore cu colore forte nêgra, de unde: peru de abanosu. — Form'a de admissu este ebenu = ebenus (έβενος), d'iu care singura se potu formá derivate: ebeninu, ebenistu etc.

ABARU si habaru, vorba turcésca: pesu, grige mare, temere: abaru n'am de tene = nu mi pésa de tene; abaru de grige se n'aveti de ammenintiarile lui = de locu se n'aveti grige de ammenintiarile lui; abaru n'am avutu de ce mi spuneti voi = neci prin mente mi a trecutu de ce mi spuneti voi.

ABASTARDARE, si abastardire, v., formatu din ad si celticulu bastard = spuriu: a face spuriu; nu se pote inse admite, candu avemu pentru acellu-asi conceptu, espressioni curatu romanesci, cá: adulterare, vitiare, corrupere, degenerare.

ABORDARE, v., gallice: aborder, formatu d'in prepos. ad si celticulu bord = tiermu, ripa, margine: a dá la tiermu, a trage (navea) la margine; nu se pote inse admite in limb'a romana, si cu atátu mai pucinu derivatele lui: abordabile = accesibile, abordagiu sau abordu = accessu.

ACADEA, pl. acadelle, s. f., vorba turcésca: confectura de sacharu arsu in forma de micu rectanglu sau cylindru.

ACARETU si ecaretu, s. m. pl.-e, si -turi, vorba turcésca: bunu nemobile, proprietate fundana, fundu, fundus, praedium.

ACÁRITIA si acárnitia, s. f., vorbe formate d'in radecina curatu romanésca, déra cu suffisse slavice, si de acea-a neadmissibili, de órece avemu vorb'a cu forma curatu romanésca: acariu.

ACATHISTU, s. m., (ἀκάθιστος), proprie: care nu se pune josu, care nu siéde; si de aci: la care nu se siéde josu; de unde in speciale, cá terminu basericescu: rogationile, cantarile, serviciulu basericescu, care in sér'a Vinerei d'in a cincii'a septimana d'in paresime, se face in onorea nascutóriei de Dumnedieu, si in cursulu carui toti omenii stau in petióre; — de aci, in genere: verce rogationi si cantari cõtra nascutóri'a de Dumnedieu; — ce se da preutului, care face aceste rogationi si cantari: am se dau acathiste pre la tote basericele, ca se te blasteme.

ACHITARE, vedi acquitare.

ACHTIATU, adj., care este lipsitu de ceva si lu doresce cu focu, carens aliqua re, quam flagrantissime cupit. Se fia acésta vorba cá si cea urmatoria, d'in care pare ca s'a formatu si achtiatu prin medilocirea unui verbu achtiare, formatu din interiectione ah? sau sta in legatura cu grecescele: ἄχος, ἄχθουαι?

ACHTU, s. m, doru infocatu de ceva care ne lipsesce, flagrans desiderium; — vedi si achtiatu: biét'a mama a remasu cu mare achtu la ânima pentru perderea uniculu seu filiu.

ACIAIA si acióia, s. f., metallu d'in care se torna clopetele si alte obiecte, lat. aes, gallice: airain, germanice: Glockenspeise. — Astadi in locu de acióia a intratu in usu vorb'a bronzu, ital. bronzo, gall. bronze; cu tóte ca acésta vorba, pre lónga ca nu este de origine romanica, apoi neci nu espreme acellu-asi obiectu, ce espreme vorb'a acióia. Atátu pentru ca arrétta ceva destinsu de ce espreme bronzu, cátu si pentru ca pare a fi de origine romanica, vorb'a acióia ar meritá se remana in dictionariulu limbei, dandu-i-se, in locu de form'a acióia, cumu se aude in gur'a poporului, forma aciaia, care prin caderea lui r, cá in saia = saria, ar fi in locu de aciaria, femininu d'in aciariu = aciarium, ispanice: acero, gallice: acier, éra in italice, prin caderea lui r, cá si in form'a romanésca feminina acciajo. Este addeveratu, ca form'a de latinitate media: aciarium sau aciare, cá si formele limbelor romanice, provenite d'in ea: acier, acero, acciajo, au insemnarea vorbe romanesci: áciellu; si ca prin urmare intiellessulu vorbe acióia s'ar paré

ca se oppune la etymologi'a ce i se da; dera esemplele de assemene scambare in insemnarea vorbeloru nu lipsescu in limb'a nostra: asiá s'a datu vorbe anima insemnarea de cor, asiá vorbe focus insemnarea de ignis. De alta parte vorb'a forte popularia: ácierire, invederatu corrupta d'in aciariu, prin sustituiria unu o lui a, cá in áltariu in locu de altariu, si trecerea siueratóriei ci in ti, cá in facia, acia etc., si chiaru cá in latinitate media si vulgare la vorb'a insasi, de care se tractedia, si care se afla nu numai cu form'a aciarium si acciarium, ci si sub form'a aziarium si azziarium, chiaru si azziaium; vorb'a, dicu, ácierire = aciariu, este si prin form'a si prin intiellessulu seu, una proba nerecusabile, ca in limb'a romana a cautatu se essista sau form'a aciaria, sau form'a aciariu, sau si amendoue de una data cu intiellessulu de áciellu; déra in urma un'a d'in forme, cea feminina: aciaria, cá facundu duplu usu cu cea masculina: aciariu, s'a potutu, cumu ar fi usioru de probatu ca se face in tote limbele, applicá la desemnarea altui metallu, pastrandu se cea masculina pentru insemnare de aciellu; apoi fienduca si masculinulu, aciaria, mai allessu sub form'a aciaiu, se potea usioru confunde cu femininulu sub acea-asi forma: aciaia, de acea-a limb'a a tensu cõtra alta forma masculina, mai bene destinsa de cea feminina, cumu este: áciellu. Vercumu inse acésta d'in urma forma este mai grea de esplicatu cá form'a acióia: ca-ci, de si form'a curata áciellu consuna cu legile fonetice alle limbei române, totusi remane de esplecatu suffissulu ellu, esplecare cu atátu mai necessaria, cu cátu acea-asi forma a datu nascere la mai multe vorbe, cari au prinsu affundu radecina in limba, si care sunt fóte espressive: acielle (pronuntia: átielle), aciellire (pron. átiellire), etc. Se fia déra aciariu, cá misiellu d'in miseru? Se fia luat d'in unguresculu atzél? In acésta d'in urma suppositione, numai form'a ar poté fi unguresca, cu tote ca si acésta-a este romanica, si totu cu atátu cuventu se pote sustiné ca Ungurii au luat vorb'a in acésta forma de la Romani; éra in cátu pentru fondu, nu mai incape indouentia, ca este curatu romanicu: ca-ci vorb'a vulgaria: aciarium sau aciare, vine d'in cea classica: acies, care va se dica proprie: ascutitu sau ascutisiu, si de aci si aciellu sau áciellu, care intra in ascutitulu instrumentelor taliatorie si impungutorie. M. — Mare parte d'in Români nu pronuntia acióia, ci cióia. Deci se nasce intrebarea: nu provine óre cióia d'in cibalia, ciuaia? Conferesce semnificatiunea ei in limb'a germana Glockenspeise. L.

ACHITARE, achítu, vedi acquitare, aquitu.

ACMACU?, adj., vorba de origine obscura; fora esperientia, novitiu: in re rudis, tiro.

ACRÉLA, s. f., vorba de origine curatu romanica, dara cu suffissu strainu, si de acea-a neadmissibile, candu, spre a ua supplini, avemu: acretia, acrime, acritudine, acóre.

ADALMASIU, vedi aldamasiu.

ADAMANIRE si ademenire, adamanescu si ademenescu, v. tr., vorba de origine necunoscuta, ca-ci d'in caus'a cellei de a dou'a forma, care este si cea mai respandita, nu se pote sustiné ca ar veni d'in ad-ad-manus: a ammagi, a attrage prin ammagiri la reu, pellicere, allicere, sollicitare.

ADAMANITORIU si ademenitoriu, -tória, s. adj., care adamanesce sau ademenesce.

ADAMANITU si ademenitu, part. de la adamanire sau ademenire.

ADELIARE, adeiare, adiiare, adiiere, adiare si adiere, v. intr., vorbindu despre ventu: a sufflá lenu: abia adelia ventulu. — Fiendu ca acésta vorba se afla in gur'a poporului románu d'in tote partile, fiendu ca form'a flessionei ei este simpla (adelia sau adeia, nu adeliadia sau adeiadia), si fiendu ca variationile de pronuntia, dupo dialecte, sunt intru tote conforme cu legile fonetice alle limbei; de acea-a nu mai incape indouentia, ca acésta vorba cauta se fia forte vechia, de origine curatu romanica, si se se lege prin etymologia de adhalare sau adhelare.

(Va urma.)

Raportulu dlui cassariu alu asoc. trans. pe a. 18⁶⁹/₇₀.

(Vedi Nr. 23.)

Onorabila adunare generale!

In intielesulu șlui 18 d'in statutele asoc. trans. rom. pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, implinindu-mi sacra detorintia, amu onóre a pune pe més'a onor. adunari gener. racioniulu cassei acestei asociatiuni, dela adunarea generale d'in anulu trecutù pàna in presentu, despre banii intrati, chieluiti si remasi in restu, compusu d'in diuariulu generale alu cassei, in recapitulatiune sumaria a toturoru categoriiloru la olalta, atàtu a perceptiuniloru càtu si a erogatiuniloru in rubrice osebite.

Se mai pune la més'a onorabilei adunari gener.

1. Diuariulu generale alu cassei.
2. Protocolulu membriloru fundatori si ordinari.
3. Consignatiunea, in care se afla insemnatu deosebi tóte facsele intrate in restimpulu acestui anu dela respectivii domni membri, atàtu cá restantia, càtu si pe anulu curente, spre scopulu publicarei dupa conclusulu adunarei generale d'in anulu 186⁷/₈ (Gherl'a) pos. XXV.

4. Protocolulu purtatu deosebi pentru inregistrarea abonantiloru la fói'a asoc. „Transilvani'a“ si a chieluitieleloru acestei foia, inchiatu pàna astadi cu submisa observare, ca computarea finale peste astufeliu de chieltuieli se póte face cu siguritate si acuratetia, numai la finea anului soralu, candu domnulu redactoriu face socotél'a anuale.

Precumu arata acestu protocolu, amu de a observà, cà pàna acumu nu s'au facutu supererogatiuni, de óre-ce prenumeratiunile, de si fatia cu asteptarea, fórte puține, ie-au acoperitu. De vreme ce in presentu suntu numai 13 fr. spre acestu scopu disponibili, si de cumu-va pàna la finea anului nu va mai cresce numerulu abonantiloru, apoi de siguru se voru face pàna la finea anului soralu supererogate mari, cá si in anulu trecutù.

Relativu la erogatiunile cassei in acestu anu, amu de a raporta, ca d'in sumele prulimate s'au esoluitu tóte dupa specialitatea loru, afara numai de ultim'a rata de 100 fr. a politehnicului Nic. Galu d'in Pest'a, care inca nu s'au platitu, netrimitienduse cuitantia prescisa formalmente, — si cumu-cà spesele extraordinarie, preliminate cu 60 fr., au trecutù peste acésta suma (detragèndu 8 fr. 66 cr. rebonificati d'in spesele cancelariei) cu 80 fr. 72 cr., si luandu in consideratiune, ca facènduse acestea chieltuieli neprevedite in anulu trecutù si fórte necesarii, precumu: tiparirea de blanchete, procurarea sigileloru etc. pentru despartimentele cercuali dejá organizate, care fara accia au adusu folosu marisoru cassei asociatiunei, onor. adun. gen. le va afla justificate.

D'in sumele deponate si predate in grij'a subscrisului se presentéza: a) unu diuaru peste banii comitetului permanentu; b) unu diuaru peste banii

adunati spre eternisarea laureatului nostru poetu A. Muresianu, care sume suntu elocate spre fructificare.

Afara de acesti bani s'au mai trimisu dela intielegintia d'in Siomcut'a mare pentru teatru 25 fr., care suma ne trecèndu in cass'a asociatiunei, s'au primitu in urm'a conclusului comitetului numai cá unu depositu, si s'au elocatu in cass'a de pastrare d'in Sibiiu.

Mai pe urma amu onóre a mai raportá, ca s'au primitu in cass'a asociatiunei pàna una alta 200 fr. trimisi de Rev. dn. canonicu d'in Lugosiu Petru Ratiu pentru infiintiand'a academia romana, si cumu-cà acésta suma s'a elocatu deosebi, asisderea in numit'a cassa de pastrare.

Naseudu 8. Augustu 1870.

Const. Stezariu,
capit. in pens. si cass. alu asoc.

Societatea „Transilvani'a“

d'in Bucuresci tienù in 18. Oct. a. c. siedintia gener. sub presidiulu ad hoc alu domnului I. Strajescu, de óre-ce comitetulu d'in anulu trecutù si-a fostu depusu mandatulu.

D'in raportulu, ce-lu face dn. I. G. Stravolca, reportatorulu comisiunei insarcinate de adunare a verificá compturile presentate de comitetulu societati, se vede:

I.

1. Cà societatea a incasatu dela 1. Ian. pàna la Octombre 6602 lei nuoi 79 bani = 3301 fr. v. a., dupa cursulu de astadi alu leiloru.

2. Cà a respunsu pe acelasi tempu 6775 lei n. 19 bani, adeca 3387 fr. v. a. si càtiva creitieri.

3. Deci starea averii este: bani remasi dela verificarea d'in urma — la Ianuaru an. cur. — in bonuri si in numerariu 80,285 lei n. 37 bani, adeca 40,142 fr. v. a. si vreo càtiva cr.

4. Scadiendu-se d'in acésta suma 172 l. n. 40 bani, adeca 86 fr. v. a. ce s'au cheluitu mai multu decàtu a intratu, cu acea observare, cà acestu superplus s'a cheluitu totu d'in venitu, éra nu d'in capitalu: se constata cà averea societatei dela infiintiarea ei pàna la finea lui Septembre a. c. face in totalu 80,112 l. n. 97 bani, adeca 40,056 fr. v. a.

5. Acésta suma se afla in cass'a de feru a societatei si adeca a) in bonuri de tesauru cu càte 10% 76,371 l. n. 36 bani; b) in numerariu 3112 l. n.; c) intr'o obligatiune privata 629 l. n. 61 b.; sum'a totale 80,112 l. n. 97 b.

*) Multimea de materialu care se acumulà pentru acésta fói'a in urmarea adunarei gen. dela Naseudu, ocupà de trei luni in còce partea cea mai mare a angustului spatiu de care potemu dispune. D'in acésta si numai d'in acésta cauza fuseramu constrinsi a proroga si publicarea acestoru sciri despre adun. gen. a societatei Transilvani'a d'in Bucuresci.
Red.

II.

Comisiunea verificatória e deplinu multiamita cu administrarea comitetului societatei. Dar, cá acest'a se mérga si mai bine, comisiunea propune salarisarea cassariului si a comptabilului societatei.

Acésta propunere se primesce.

III.

Adunarea alege comitetulu pe anulu viitoriu, carele se compune d'in urmatorii domni: presiedinte: A. Papiu Ilarianu; vicepresiedinte: G. Chitiu si A. Lupascu; secretari: D. Precupu si I. G. Stravolca; cassariu: Iarcu; membrii: D. Corvinu, Adamescu, I. Alexfu, Manolescu, P. Cetatianu, Borosiu, Sisicu, V. Tomescu si C. Fortunatu.

IV.

Dupace s'au finitu formele de leticheta, adunarea alege pe domnulu Tacitu (cetesce Căcitu), — fostu membru alu comitetului, éra acumu profesoriu la gimnasiulu d'in Brasiovu — de membru onorariu.

V.

Se votéza bugetulu pe an. viitoriu, d'in care se vedu urmatóriele posturi:

1. Léf'a cassariului 1200 l. n. = 600 fr. v. a.
2. Onorariulu comptabilului 720 l. n. = 360 fr.
3. Léf'a servitoriului 720 l. n. = 360 fr. v. a.
4. Duoi stipendisti la Paris pe anu 4700 l. n. = 2350 fr. v. a.
5. Unu stipendistu la Turinu 1762 l. n. = 881 fr. v. a.
6. Subventiunea data de comun'a Galati pentru 4 tineri de dincóci de Carpati a 2000 de lei vechi, adeca mai bine de 100 fr. pentru unulu, se trimite precumu se primesce.

7. Chieftuieilele estraordinarie se voru acoperí cá si pâna acuma. (Albin'a.)

Basilii Oroianu. †

In anulu care espira, s'au mutatu la alta viétia mai fericita duoi barbati deintre aceia, carii au conclucratu la asiediarea fundamenteloru intelectuali si morali a le gimnasiulu romanescu d'in Brasiovu, pre candu poporulu de aici asiediá fundamentele materiali si lucrá la inaltiarea edificiului, carele astadi infrumsetiéza un'a parte a acestei cetati. Acei duoi barbati au fostu: Gavriilu I. Munteanu si Basilii Oroianu. D'in viétia lui Munténu s'au comunicatu mai multe momente atátu in „Famili'a," cátu si in program'a gimnasiale d'in a. c., de unde s'au reprodu su si in „Column'a lui Traianu;" éra apoi societatea academica romana a dispusu, cá biografi'a lui G. Munténu asia precumu s'a cititu aceea in un'a d'in siedintiele private a le sale de càtra unulu d'in membrii sei, se se alature la Tacitus, tradusu de densulu si destinatu a se tipari cu spesele societatei aca-

demice, precumu se si tiparesce. Asia memori'a lui G. Munténu cá barbatu eruditu si totu-unadata adornatu cu multe si mari merite personali, va fi conservata pentru posteritate nu numai in operele lui, ci si in descriptiuni biografice, care se voru intregí. se voru si corregge unele pe altele. Dara memori'a lui Basilii Oroianu inca merita cu totu dreptulu de a fi pastrata pentru urmasi; cà-ci de si acestu barbatu nu este cunoscutu publiculu nostru cá scriptoriu, inse sfer'a de activitate si meritele unui omu devotatu cu totulu institutiunei publice, neci-decumu nu stau numai in scripte, ci ele se manifesta, de sí cu incetulu, inse pe siguru, in rezultatele pe care le da ori-ce scóla pentru patria si natiune, care adesea se ramurescu pe diecimi de ani inainte.

In biletulu de inmormentare alu lui B. Oroianu aflamu despre densulu numai acestea:

„Basilii Oroianu, profesoriu la gimnas. rom. de religiunea ortodocsa-orientala d'in Brasiovu, membru alu comitetului parochialu dela s. Nicolae, alu sinodulu protopopescu, alu consil. scol. district., alu deputatiunii scol. la gimn. acesta, precumu si reprezentantu alu districtulu, dupa unu morbu indelungatu, impartasitu cu s. Taine, 'si-a terminatu viétia sa plina de activitate in etate de 48 de ani, dupa unu servitiu de 25 si o casatoriá fericita de 12 ani si 5 luni, in $\frac{3}{15}$ Oct. a. c. la 3 óre dupa midiulu noctii.

Acésta perdere nereparabila o jalescu adancu intristat'a sa soçia Elisa nasc. Katanai, nemangaiat'a sa muma Elen'a, jalniculu seu frate Stefanu si sor'a sa Ana Cornea, precumu si intregu corpulu profesoralu.

Remasitiiele pamentesci ale repausatulu se voru inmormentá luni in $\frac{5}{17}$ Oct. la 3 óre dupa amiédi in cimiteriulu bisericeii s. Nicolae d'in Schiai.

Brasiovu $\frac{3}{15}$ Oct. 1870.“

Precumu cei mai multi docenti si profesori càti isi successera unii dupa altii cá de un'a suta de ani incóce, atátu la vechea scóla elementaria romanésca dela s. Nicolae, càtu si la cea infientiata la 1834 in laintrulu cetatei la capela, au fostu chiamati de prin alte tienuturi ale tieriei, asia si B. Oroianu a venitu aici dein laintrulu Transilvaniei. Acésta inpregiurare se póte esplica mai alesu de acolo, cà dupace classea comerciantiloru romani de aici se intrunise cu compani'a grecésca, pentru cá se'si faca biserica si scóla comuna, tenerimea romanésca, puçina càta voiá se invetie càte ceva, mergea la scóla grecésca, éra la carte romanésca abia mergea càte 20—30 baieti d'in suburbea numita Schiai, d'in care cauza multi negutiatori romani neci numele nu si-lu sciá scrie romanescce, ci numai grecescce, adeca tocma asia, precumu se intemplá si in tierile romanescce preste totu grecescce, si precumu se intemplá in Transilvani'a si Ungari'a nemtiesce si unguresce.

Basilii Oroianu s'a nascutu in a. 1822 (in care luna si dí?) in comun'a Sioreceni (Egerszeg) d'in scaunulu Murasiului. Tata-seu a fostu multu tempu primariu alu comunei. Primele elemente de invetia-

tura i s'au inpartasitu si fiinlui seu Basilie acolea in comuna, de unde apoi fu datu la scólele normali regesci d'in Têrgulu-Murasiului (Maros-Vásárhely), unde remase si la classile gimnasiali, éra apoi de acolo trecù la Blasiu, spre a se inscrie la facultatea filosofica, care pe atunci avea unu cursu de duoi ani. Acolo B. Oroianu ascultà intre altii, si pe neuitatulu Sim. Barnutiu, carele propunea unele parti d'in filosofía si dreptulu naturei, pe care inse auctoritatile publice a le tierci ilu oprisera. Camu pe tempulu in care s'a intemplantu in Blasiu acelea demonstratiuni si acelea processe, in urmarea carora càtiva profesori au fostu destituiti si multi teneri de frumóse sperantie relegati, B. Oroianu, fàra cá se fia fostu compromisu in acelea miscari care prenuntia óresicumu unu 1848, desgustatu inse cá multi altii, si presimtiendu unu venitoriu si mai turbure, s'a retrasu deocamu-data pe la unii consangeni de ai sei, éra in an. 1844 a venitu la verulu seu Ilie Morariu, carele pe atunci se affá in calitate de provisoriu la unu dominiu fiscale d'in districtulu Fagarasiului. Dupa un'a petrecere de mai multe luni, in care tempu B. Oroianu a factu cunoscintia cu càtiva brasioveni, in fine pe la a. 184⁴/₅ fu alesu si denumitu de professoriu la scól'a romanésca d'in suburbea Schiai, dela s. Nicolae, unde Ioanu Popasu acumu episcopu, pe atunci parochu si protopopu, ajutatulu d'in tóte poterile de Ios. Baracu, pe atunci diaconu si professoriu, acumu protopopu, ajunsese a indupleca pe comuna, cá d'in simpla scóla elementaria se faca un'a scóla normale; care in concertu cu cea d'in cetate, se prepare deschiderea gimnasiului, pentru carele se si portase siepte ani procesu indesiertu. Asia dara cea de'ntaia activitate publica a lui B. Oroianu alaturea cu a dlui Ios. Baracu fu aceea a inainte-mergùtoriuului, a le carui greutati le cunoscú numai aceia, carii voru fi trecutu prin trens'a. In acésta positiune sociale ajunsera si pe repausatulu catastrofele d'in 1848, pàna candu in Martiu 1849 se vediù necesitatu a'si parasí si elu pe unu tempu patri'a si a se retrage la Ploiesci. Aici inse atàtu densulu, càtu si mai multi altii au datu preste alta calamitate, pentrucà generariulu Duhamel in calitatea sa de comissariu plenipotenté alu imperatului Nicolae dedese porunci aspre, cá se se aresteze toti professorii si toti studentii càti trecusera de aici. Functionarii moldavo-romani essecutara poruncile cu tóta precisiunea. Preste optudieci barbati si juni d'in Transilvani'a fusera aruncati in prinsori. Fiacare teneru era cercetatu si intre altele intrebatu, déca a invetiatu in scól'a lui Barnutiu, séu incai in a lui Baritiu. Asia o patí si B. Oroianu; in fine scapà si elu inpreuna cu alti càtiva cá prin urechile acului mai usioru decàtu ceilalti.

Dupa reintórcere in patria, B. Oroianu reintrà in activitatea sa de mai inainte, éra dupace se deschisera si primele classi gimnasiali, fu inaintatu la un'a catedra de professura gimnasiale. In acésta functiune, B. Oroianu avendu a lupta mai alesu in primii

ani si in nou'a sistema, cu mari greutati, fu celu d'antaiu, carele sparse drumulu spre a se cultiva si in Brasiovu scientiele matematice si cele naturali, si in limb'a romanésca asia, precumu pàna aci nu se mai intemplase. Despre metodulu seu celu populariu, cu care se adoperá densulu a castiga tenerele menti pentru scientia, marturisésca numerosii sei invetiacei d'in classile gimnasiali, pe cari avuse dela a. 1852 incóce, si cari nu ne induoimu cà'i voru pastra recunoscintia caldurósa, precumu ii pastramu si noi prin acestea linii a le nóstre memori'a pe totu restulu vietiei.

Rogare càtra intielegenti'a romana.

In Nrulu 8 si 15 alu fóiei „Transilvani'a“ d'in anulu 1869 am aratatu pre largu necesitatea pentru latírea càtu s'ar poté mai tare a cunoscintiei fisiologice si igienistice intre poporulu nostru. — Cá acésta necesaria latire recunoscuta, precumu nu me indoiescu, de tóta intielegenti'a romana, se devina si posibila, mi-am datu tóta ostenél'a de a intocmí si dóue brosiure, in o forma càtu se póte de usióra, un'a: Catechismulu antropologicu, care tractédia despre partile constitutive ale corpului nostru, dela celu mai departe elementu pàna la celu mai aprópe apparatusu, si despre functiunile (lucrarile) acestor'a; alt'a: Catechismulu sanetatii, care tractédia despre totu, ce lucra priintiosu ori daunatiosu asupra corpului, respective asupra sanetatii nóstre.

Ambe aceste carti, pre càtu sunt de mici, pre atàta potu fi — dupa modest'a mea parere — in man'a preotiloru, invetiatoriloru, eleviloru, cu unu cuventu in man'a intielegentiei nóstre, de celu mai mare folosu. Dorere, cà trebuindu se mergu la congresulu natiunálu bisericescu in Sibiiu, au intratu in Catechismulu antropologicu si unele erori de tipariu mai grele, cari inse s'au indreptatu la finea cartii, si aci tragu atentiunea cetitoriloru.

Fiacare carticica brosiurata (de 5 si 4 cóle) costa 25 cr. v. a., si se voru trimité la toti dd. protopopi, parochi, invetiatori si alti barbati, carii voru binevoí a me spriginí in acésta intreprindere, cercata nu fara putiene sacrificie, numai d'in zelu curatu de a poté folosí poporulu nostru, si mai cu séma tenerimei ce se desvólta.

Rogu dara pre tóta intielegenti'a romana si pre toti binevoitorii poporulu, a latí, càtu se póte, aceste carticele, si a face cunoscutu poporulu folosulu ce-lu póte trage d'in cetirea si invetiarea loru, cu atàta mai multu, cu càtu dela caldurósa imbratisiare a acestora, va depinde edarea celoralalte.

Domnii, cari dorescu o cuantitate mai mare d'in aceste carticele, se binevoiesca a se adresá prin carta de corespondentia càtra subscrisulu in Timisiór'a, si de locu i se va trimité.

Se afla de vendiare la dd. protopopi I. Petricu in Brasiovu, I. Metianu in Zernesci, I. Papiu in Dev'a,

in tipografi'a archidiecezana in Sibiu, la dn. secret. episcop. I. Bartolomeiu in Caransebesiu, la subscri-sulu si in librari'a lui Steger in Timisior'a.

Timisior'a in $\frac{8}{20}$ Noembre 1870. Dr. Vasiciu.

Onoratele Redactiuni ale celoralte diarie sunt rogate a primí si in colónele diarielor dloru acésta rogare.

Domnule Redactoriu!

Asupra notitiei dv. d'in Nr. 22 alu „Transilvaniei“ dela 15. Noembre a. c. pag. 280, am onóre a insemná, cumu-cà Istori'a mea naturale (Elemente) pentru classile gimnasiali inferióre, se afla de vendiare in Bucuresci la librari'a Socecu & Comp. strad'a Mogosioei Nr. 7., ér in Craiov'a la librari'a Iosifu Samitca strad'a Unirei, cu pretiurile urmatórie, in moneta sunatória: Part. I. Zoologi'a 1 leu n. 25 bani. Part. II. Botanic'a 1 leu. Part. III. Mineralogi'a cu Geologi'a 2 lei.

Istori'a naturale cea mai mica (compendiu) pen-tru classile primarie (normali, preparandiali), tóte trele partile intr'o singura brosiura de 7—8 cóle, s'a pe-trecutu mai tóta, afara de vreo câteva ecsemplaria ce mai sunt in cele trei librare de aici, unde se vendu cu câte 1 leu n. ecsemplariulu. Se va retipari inse la véra, asia in càtu se fia gat'a la inceputulu viitoriului anu scolasticu. In acea editiune se voru adauge, pe scurtu, organele principali ale omului si ale animalelor superióre, dmpreuna cu functiunile lor, fàra de a se adauge pretiulu.

Nota. Unu leu nou, séu unu francu, ecuivaléza cu 1 fr. W. W., séu cu 1 zlotu de arama, séu cu 40 cr. val. austr. arg. La banii de charthia trebue se se adauge si agiulu. In genere, 1 fr. val. austr. de charthia se primesce aici in 2 lei noui. Pen-tru Transilvani'a se dà, cá si pentru Moldov'a, unu rabatu de 30%, intielegându-se aci si spesele de transportu si vam'a.

La cele scrisa, dilele trecute, mai adaugu astadi, cumu-cà in Noembre a. tr. am fostu trimisu dlui Iul. Spreer la Sibiu: 40 ecs. Zoologia cu pret. 80 cr.; 20 ecs. Mineralogia-Geologia cu 80 cr. Asemenea s'au trimisu totu acolo 300 ecs. d'in „Compendiu de ist. nat. pentru scólele primarie de ambe sexe,“ cu pret. de 40 cr. v. a. Probabile cà voru fi inca multe ecsemplarie nevendute. Prin urmare doritorii se potu adresá acolo, pàna ce se voru aflá ecs. de vendiare.

Primiti dn. meu asecurarea prea destinsei mele consideratiuni.

Craiov'a $\frac{8}{20}$ Noembre 1870. Sim. Michalescu,
prof. gimn.

Bibliografia.

Revista de foi romanesci, scientifice, lit-terarie si belletristice.

La noi cele mai multe producte litterarie perio-dice au vietia prea efemera, problematica, nesigura, éra acésta sórte ajunge pe cele mai bune, cá si pe cele mai fragede. Se vedemu d'in tóte, câte au a-junsu pàna la finea anului 1870.

Archivulu pentru filologia si istoria alu dlui canonicu Tim. Cipariu. Acésta fóia scientifica intru adeveratulu intielesu alu cuventului, ne a ve-nitu numai pàna la Nr. XXXVIII. d'in 15. Sept. Le-ctóriei Archivului isi voru fi mai aducându a mente de repetítele espectoratiuni doreróse a le dlui Cipariu, d'in cauza mai virtosu, cà barbatii de littere si scientia nu concurgu de locu cu lucrarile lor, spre a da nu-treentu spirituale la asemenea intreprindere. Noi d'in partea nóstra ne mai aducemu amente si de alt-ceva. Intre anii 1831—1840 dn. Cipariu avuse unu collegu professoriu, carele 'mi dîcea la un'a oca-siure órecare: „Candu vediu càtu le este romaniloru de írta cartea, cadu in tentatiune de a crede pe unu momentu, cà a invetia carte este in contra na-turei omenesci!“ — Acelu professoriu care dîse ace-stea cuvente intru desperatiunea sa, a fostu repau-satulu intru fericire Ioanu Rusu. auctoriulu Icónei pamentului. Mai deunadi s'a dîsu in Sibiu, cà ro-mani d'in cea mai mare comuna romanésca transil-vana nu citescu nimicu. Acestu mare adeveru inse s'ar potea aplica prea bine inca si la alte patru cinci mii comune daco-romanesce. Noi inca nu amu ajunsu cá se cunóscemu poterea si folosulu scientiei.

Cu tóte acestea, déca cumu-va natiunea daco-romanésca nu este stersa d'in cartea vietiei, apoi Principiale de limba si scriptura, Organulu luminarii, Gramatec'a limbei romane, Archi-vulu pentru filologia si istoria, cunoscute acelora carii voira a le cunóscce, apoi Dictionariulu, la care dn. Cipariu lucrà in totu decursulu vietiei sale, 'iau assecuratu memori'a si recunoscinti'a publica pe atàta, pre càtu va avea si natiunea nóstra vietia nationale. Sempet honos, nomenque tuum laudesque manebunt.

Foiea societatei d'in Bucovin'a. Acésta foia, care facea multa onóre atàtu societatei de acolo, càtu si redactorului ei, domnului professoriu Ioanu alu lui Sbiera, in anulu acesta nu ne a venitu neci-decumu, si nece nu scimu déca mai ese séu nu.

Famili'a, fóia pentru belletristica, sciintie, arte, vietia sociala, moda, inchiaie alu siesele anu alu vietiei sale, intre câte si ce feliu de sacrificia? Acésta o potu sci numai acei publicisti, carii 'si propunu a forma gustulu ómeniloru si a'i atrage càtra lectura, luptandu inse neinctetu cu multe capritiuri omenesci.

Magazinulu, fóia pedagogica, care esia dela Naseudu si se tiparea in Bistritia, nu ne mai vení de locu, nece amu aflatu pe alta cale despre sórtea a-celuia.

Convorbirile literarie dela Iasi se afla in a-nulu alu patrutea alu vietiei sale, si se astepta con-tinuarea lor. Acea fóia ese in cate 2 cóle 4° de 2 ori pe luna si costa pentru abonatii d'in tierile im-periului austriacu 5 fr. v. a. Redactoriu Iacobu Ne-gruzzi, unulu d'in fii repaus. C. Negruzzi, cunoscutu atatu de bine in lumea nóstra literaria.

D'in Fóia societatei Romanismulu a. I. ne mai venira d'intru un'a-data Nrii 4, 5 si 6, in care aflamu interesante materii, care in adeveru correspondu la titlulu ce pórtá acea fóia. Acelea sunt:

Literatur'a. Despre Idila si Alecsandru Deparatiénu, de G. D. Teodorescu. — Poesi'a populara a Romaniloru, de Gr. G. Tocilescu. — Mirés'a la momentu, drama in 5 acte de N. V. Scurteccu. — Dunarea si Romani'a, de G. Missailu.

Istori'a. Simtiementulu de nationalitate la romani, de T. P. Radulescu. — Doue chrisóve d'in 1437 ale lui Vladu III. Draculu, cu note, d'in colectiunea lui Gr. G. Tocilescu.

Poesi'a populara. Doin'a d'in colectiunea lui T. P. Radulescu.

Acte oficiale ale societatii. Dare de sémad'in partea comitatului despre starea si progresulu societatii, conformu art. XIII. d'in statute, cátra membrii societatii, citata de presiedinte in siedinti'a generala dela 13. Sept. 1869.

D'in Revist'a científica, diariu pentru vulgarisarea scientieloru naturale si fisice, avemu si Nrii 17 si 18, care coprinde:

Cronica, de P. S. Aurelianu. — Fisiologia. Despre digestiune, de Gr. Stefanescu. — Paduraria, de D. Stanescu. — Zoologia. Crocodilulu. Despre girafa, de C. F. Robescu. — Economia publica. Despre pasiuni, de S. P. Aurelianu. — Igienea. Causele ce se oppunu la propagarea igienei intr'o tiera, si mai alesu in tiér'a nóstra, de Dr. Sergiu. — Meteorologia. Auror'a boréla, de P. S. Aurelianu. — Discursu, tienutu cu ocaziunea distributiunii premiiloru la elevii scólei de agricultura si silvicultura dela Ferastrau, de P. S. Aurelianu. — Fapte sciéntifice diverse.

— **Antai'a carte de lectura si invetiatura** pentru scólele poporali romane, de I. Popescu. Sabiuu, in tipografi'a lui S. Filtsch (W. Krafft) 1870, 8° p. 78.

La acestu Abcdariu auctoriulu seu mai adause pentru docenti si parenti:

Manuducere la aplicarea „Antaiei carti de lectura si invetiatura pentru scólele poporali romane.“ Acésta manuducere este precésa de un'a prefatia scurta.

Ori-cine va voi se apretieze valórea interna a acestei prime carti care se dà in man'a omului micutelu, cu scopu de a'lu face omu intregu intru tóta poterea cuventului, trebue se citésca nesmentitu mai antaiu manuducerea domnului professoriu Ioanu Popescu, pentrucá se pricépa de plinu noulu metodu de a invetia de'intru una-data a scrie si a citi. Lasamu cà fiacare litera este ilustrata cu câte un'a figura, precumu se si cere la metodu intuitivu, dara apoi essecutarea metodu recomanda acésta carte

in modulu celu mai favorabile pentru auctoriu. Dn. prof. I. Popescu este cunoscutu publiculu romanescu literatu mai de aprópe inca si d'in alte duoe lucrari ale sale produse pe terenulu instructiunei publice, si adeca:

Computulu in scól'a populara, manualu pentru invetiatori. (Pretiuulu 1 fr. v. a.)

Compendiu de pedagogia pentru parenti, educatori si toti barbatii de scóla. Sabiuu, in tipografi'a archidiecezana. 1868. 8° p. 183. (Pretiu?)

— Balade populare romane adunate de Mironu Pompiliu, tip. in Iasi 1870, 8° pag. 94, costa 1 leu nou (camu 50 cr. v. a.), aici inse nu se afla de vendiare.

— La question des Israélites en Roumanie. Paris. Librairie A. Frank, 67 Rue de Richelieu, 1869, 8° mare p. 62. Nu'i scimu pretiuulu, scimu inse atata, cà in acésta carticica cestiunea evreiloru se tractéza d'in punctu-de vedere romanescu, inse fàra patima si cu multa cunoscintia de lucru, de aceea cunoscitoriloru de limb'a francésca o si recomandamu cu tóta caldur'a.

Cestiunea evreiloru, cá si cestiunea iesutiloru, cá si cestiunea fanariotiloru, merita tocma acuma, in acestea dile de proba suprema, celu mai seriosu studiu d'in partea toturoru romaniloru, pentrucà tóte trei au avutu si mai au inca un'a inriuintia potente asupra vietiei nóstre nationali.

Annuntiu de prenumeratiune.

Cu acestu Nr. Transilvani'a, fóia asociatiunei transilvane romanesci implinesce alu treilea anu alu vietiei sale. Chiamata la viétia prin unanimulu concludu alu adunariloru generali, fu data uitarei de càtra multi chiaru de'ntre urdítorii ei, precumu se dau mai multe alte carti si foi periodice ne-politice, la noi cá si la alte popóra conlocuitórie cu noi. Cu tóte acestea, adunarea gen. d'in Nascudu a decisu dein nou continuarea ei, dein causa precumu se pare, cà sustienerea acéstei foi e considerata cá unu punctu-de onóre, cà-ci altu-mentrea pentru ce sacrificiu materiale? Séu cà mai era si alte cuvente? Nu le cunóscemu de locu. Asia numitu „Reclamu“ inca nu voimu se facemu, cà reclamulu nu a fostu neci-un'a-data profesiunea nóstra. Sumariulu materiiloru coprinse in cursulu an. III. se va alatura la Nr. 1 dein 1871. Acela singuru va fi reclamulu nostru; éra déca cuiva nu place acelu sumariu, n'are decátu se'lu amelioreze, lucrandu insusi barbatesce, spre a imple colónele „Transilvaniei.“

Preturile acestei foi se vedu in fruntea ei. Abonamentele se transmitu de a dreptulu la on. Comitetu alu asociatiunei transilvane in Sibiuu. G. Baritiu.

